

PARTYCYPACJA GIMNAZJALISTÓW W KULTURZE MUZYCZNEJ

Bibliografia

1. Korcz A. *Śpiew na lekcjach kształcenia słuchu w klasach cyklu czteroletniego PSM I stopnia*, [w:] red. Konaszkiewicz Z., *Szkoła muzyczna. Studia i szkice*, UMFC, Warszawa 2009.
2. Uchyla-Zroski J. *Śpiew jako wartość osobowa dziecka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015.
3. Re. Białkowski A., Sacher W.A. *Standardy edukacji muzycznej*, Fundacja "Muzyka jest dla wszystkich", Warszawa 2010.
4. Ławrowska R., *Uczeń i nauczyciel w edukacji muzycznej*, Kraków 2003.
5. Kamińska B. *Kompetencje wokalne dzieci i młodzieży – ich poziom, rozwój uwarunkowania*, Warszawa 1997.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2017

УДК 78.03:37.013.43

Mirosław Dymon, dr hab., profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, dziekan Wydział Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego, Polska

PARTYCYPACJA GIMNAZJALISTÓW W KULTURZE MUZYCZNEJ

Jakość edukacji muzycznej, postawa nauczyciela i działania szkoły jako placówki odpowiedzialnej za wychowanie i pielęgnowanie sztuki muzycznej jest istotną wartością we współczesności. Ważnym też środowiskiem kulturotwórczym jest rodzina, która przyjmuje nurt podejścia do sztuki i zasad wychowywania dzieci. Autor, podejmując ten temat pragnie odnaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące aktualnego udziału gimnazjalistów w kulturze muzycznej. Interesujące jest również zagadnienie dotyczące poziomu wsparcia udzielanego uczniom przez środowisko rodzinne i szkolne. Wsparcie rozumiane jest jako działanie podejmowane w toku wychowania oraz edukacji, mające na celu budzenie zainteresowań kulturą muzyczną.

Słowa kluczowe: kultura muzyczna, młodzież, szkoła, rodzice, edukacja.

Tabl. 8. Bibl. 14.

Мирослав Димон, доктор габілітований, професор Жешувського Університету, декан Відділу Музики Жешувського Університету, Польща

УЧАСТЬ ГІМНАЗІАЛІСТІВ В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Якість музичної освіти, ставлення вчителя і діяльність школи як установи відповідальної за виховання і плекання музичного мистецтва є важливою цінністю в наш час. Також важливим культуротворчим середовищем є родина, яка приймає сучасний підхід до мистецтва і принципи виховання дітей. Автор, приймаючи цю тему прагне віднайти відповіді на запитання які торкаються актуальної участі гімназjalістів в музичній культурі. Цікавим є також питання про рівень підтримки, що надається учням від сімейного і шкільного середовища. Підтримка розуміється як дії здійснювані в процесі виховання і освіти, спрямовані на заохочення інтересу до музичної культури.

Ключові слова: музична культура, молодь, школа, батьки, освіта.

Myrosław Dymon, Habilitation Doctor, Professor, Head of The Department of Music of Rzeszow University, Poland

THE PARTICIPATION OF YOUTH IN MUSIC CULTURE

The quality of music education, the teacher's attitude and the actions of the school as the institution of responsible for educating and nurturing, the musical art is an important value nowadays. The family is also an important cultural environment that takes the current approach to the art and the principles of raising of children. The author makes an attempt to find the answers to the questions about the current participation of middle school students in the culture of music. The article deals with the question concerning the level of support that is provided to students by the school and family environment. The support is considered as the actions that are taken in the process of education and upbringing, in order to wake up the interest to the music culture.

Keywords: a culture, the youth, a school, parents, an education.

Muzyka jako element edukacji, kultury i sztuki. Muzyka stanowi bardzo ważny element życia i funkcjonowania człowieka, wpisuje się w harmonię istnienia i towarzyszy człowiekowi od zarania dziejów, tworząc bogaty świat kultury i sztuki. Zdaniem J. Wierszyłowskiego muzyka jako produkt artystycznej

działalności człowieka, posiada cechy i powiązania bardzo różnorodne, wynikające z fenomenalności substancji dźwiękowej, języka, treści i pisma [14, 31].

Kultura w ujęciu definicyjnym posiada szerokie znaczenie, określające zarówno dziedzictwo jednostek, grup, regionów i narodów, jak postawy ludzkie oraz sposoby życia. Z kolei edukacja we współczesnej

rzeczywistości rozpatrywana jest w wymiarze kulturowym i prospektywnym. Dlatego też wg humanistów, pedagogów czy autorów programów i reform oświatowych istnieje potrzeba łączenia zagadnień edukacyjnych z obszarami kultury – w tym kultury muzycznej [2, 15].

Edukacja kulturalna utożsamiana jest również z wychowaniem estetycznym, a wiąże się z przyjęciem globalnej i zintegrowanej koncepcji kultury, która przybiera znaczenie o wiele szersze niż twórczość artystyczna i jej odbiór. *Muzyka jako element przeżycia estetycznego, czyli jako piękny, niedookreślony sposób komunikacji pomiędzy twórcą, wykonawcą, a odbiorcą posiada swoisty kod przekazu, oddziałujący i uruchamiający doznania estetyczne* [3, 67].

Muzyka w życiu człowieka uwarunkowana jest wpływem wielu środowisk, których znaczenie zmienia się w zależności od wieku jednostki, stadium rozwoju, indywidualnych zainteresowań, doświadczeń warunków w jakich wzrasta. Pierwszym z nich jest środowisko regionalne, będące miejscem zamieszkania jednostki. Istotną rolę odgrywają takie czynniki jak:

umiejętności muzyczne osób znaczących, tradycje muzyczne w domu rodzinnym, miejsce muzyki w życiu danej rodziny i szkoły [10, 63].

Z. Konaszkiewicz stwierdza, że *uczestnictwo młodzieży w kulturze jest najczęściej poruszonym tematem w przestrzeni społecznej i owe uczestnictwo rozpatruje pod kątem szeroko rozumianych celów tj.:*

- przygotowanie do świadomego korzystania ze światowego i krajowego dorobku muzycznego,
- aktywnego uczestnictwa w przestrzeni muzycznej,
- przekazanie wartości kulturalnych muzyki,
- ujawnianie talentów muzycznych i odpowiednie ich ukierunkowanie,
- kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do muzyki [6, 105 – 111].

Podsumowując, należy stwierdzić, że muzyka stanowi bogactwo kulturotwórcze zarówno w przestrzeni ludzkiego istnienia na przestrzeni dziejów, jak w życiu każdego człowieka, jest dziedziną sztuki, która posiada ważne znaczenie w edukacji dzieci i młodzieży.

Badania własne.

Tabela 1.

Zmienne zależne i niezależne oraz wskaźniki

Zmienne zależne:	Wskaźniki:
formy uczestnictwa w kulturze muzycznej	duże i kameralne koncerty, recitale, filharmonia, dyskoteki, zajęcia w klubie muzycznym, dodatkowe lekcje muzyki – gry na instrumencie, nauka śpiewu, chór kościelny, schola, chór szkolny, zespół wokально-muzyczny, zespół instrumentalny,
formy szkolne rozwijające zainteresowania muzyczne	chór szkolny, zespół wokalny, zespół instrumentalny, udział w koncertach, akademiach i występach szkolnych i pozaszkolnych, dodatkowe indywidualne zajęcia muzyczne
rodzaj i częstotliwość słuchania preferowanej muzyki	jazz, soul, rock, pop, muzyka klasyczna (poważna), techno, funk, hip-hop, blues, reggae, dicker, heavy metal, techno, muzyka operowa, disco-polo,
poziom kultury muzycznej rodziców badanych	rodzic muzyk – amator (aktywny śpiew, gra na instrumencie), tradycje rodzinne, szczególne hobby i zainteresowania muzyczne rodziców, częstotliwość udziału w biernej i aktywnej kulturze muzycznej (słuchanie, koncerty, recitale, filharmonia,)
Zmienne niezależne:	Wskaźniki:
płeć	dziewczyna, chłopiec
wiek	I klasa, III klasa

Źródło: opracowanie własne

odległość regionu od dużych ośrodków życia kulturalnego, łączność komunikacji publicznej oraz zakres potrzeb mieszkańców. Drugi krąg to środowisko lokalne, na który składają się: poziom działalności instytucji edukacyjnych i kulturalnych, tradycje kulturowe danej miejscowości oraz jej dorobek w zakresie kultury duchowej i materialnej. *Ostatni krąg tworzy środowisko najbliższe, czyli: rodzinne, szkolne, sąsiedzkie (a w nim: wyposażenie w instrumenty muzyczne, pomoce naukowe,*

1. Problematyka badawcza: pytania problemowe, cel, hipoteza, zmienne, wskaźniki.

Głównym problemem badawczym jest odpowiedź na pytanie: Jaki jest udział gimnazjalistów w kulturze muzycznej? Z problemu głównego wyodrębniono następujące problemy szczegółowe:

1. W jakich formach kultury muzycznej uczestniczą gimnazjaliści?
2. Jaki rodzaj muzyki słuchają najczęściej gimnazjaliści?

3. Czy i w jaki sposób szkoła rozwija zainteresowania muzyczne młodzieży?

4. Jaki poziom kultury muzycznej prezentują rodzice badanych gimnazjalistów?

5. Czy płeć i wiek gimnazjalistów determinuje udział i częstotliwość w kulturze muzycznej?

6. Czy płeć i wiek determinują preferowany rodzaj muzyki przez badanych?

Z kolei wyłoniona hipoteza główna, stanowiąca cel pracy brzmi następująco:

Kultura muzyczna gimnazjalistów ogranicza się w większości do słuchania biernego współczesnej muzyki popularnej i dyskotekowej, zaś czynny udział ograniczony jest do śpiewania w szkolnych zespołach muzycznych lub chórze. Nieliczni gimnazjaliści uczą się gry na instrumentach.

Kolejnym krokiem postępowania badawczego było określenie wskaźników dla badanych zjawisk. W prezentowanej pracy zostały wyłonione następujące zmienne oraz wskaźniki, które zostały umieszczone w poniższej tabeli.

2. Metody, teren i organizacja badań

Terenem badań objęte zostało Gimnazjum im. Jana Gwałberta Pawlikowskiego w Medyce. Badania przeprowadzono w kwietniu 2016 r.

Do badań empirycznych zakwalifikowano uczniów z klas pierwszych i trzecich. Badania zostały przeprowadzone podczas zajęć godziny wychowawczej. Po krótkim wyjaśnieniu i przedstawianiu celu badań oraz zasad wypełniania kwestionariusza ankiety, rozdano uczniom formularz. Ankieta zawierała pytania półotwarte i zamknięte. Respondenci udzielili odpowiedzi na wszystkie pytania zawarte w kwestionariuszu. Jego wypełnienie nie przysporzyło uczniom trudności.

3. Charakterystyka badanej grupy

Badania przeprowadzone w placówce miały charakter anonimowy i łącznie wzięło w nich udział 60 wybranych uczniów. Grupę badawczą stanowiło 32 chłopców i 28 dziewcząt, w przedziale wiekowym 13 – 16 lat, co zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Analiza badań własnych

1. Formy uczestnictwa w kulturze muzycznej gimnazjalistów

A. W. Sacher pisze, iż *proces kształcenia muzycznego uwarunkowany jest z jednej strony*

naturalnym wzrostem człowieka oraz jego wyposażenia genetycznego, z drugiej zaś asymilacją oddziaływań edukacyjnych i kulturowych [10,91]. Stąd ważnym obszarem poznania jest przebieg rozwoju muzycznego i jego uwarunkowania. Badania nad tą problematyką podejmowali psychologowie muzyki, osadzając je w różnych teoriach psychologicznych. Uzyskane w ten sposób rezultaty mają zastosowanie w praktyce edukacyjnej.

Niniejsza problematyka badawcza osadzona jest w nurcie badań pedagogiczno-diagnostycznych, a jej analiza odnosi się do udziału młodzieży gimnazjalnej w kulturze muzycznej. Grupa badawcza (młodzież gimnazjalna) pochodzi z terenów wiejskich oddalonych od miasta powiatowego od 5 – 17 km. Z kolei od Rzeszowa – miasta wojewódzkiego odległość wynosi ok. 100 km. Z tego wynika, że młodzież najczęściej może korzystać z dóbr rodzimej kultury, wpisanej w nurt małych ojczyzn, związanych ze środowiskiem Rzeszowa i Przemyśla.

Analizując oferty związane ze sztuką muzyczną poddano analizie formy uczestniczenia badanych gimnazjalistów w kulturze muzycznej.

Następnie dokonano analizy odpowiedzi gimnazjalistów uczęszczających do kl. III. Uzyskane wyniki zestawiono w poniższej tabeli.

Wnioski:

Wiek różnicuje udział w kulturze muzycznej gimnazjalistów, młodszy częściej biorą udział w formach wokalnych, chóralnych, z kolei starsza młodzież rzadziej wybiera taką formę aktywności muzycznej. Chłopcy z kl. III częściej jednak występują w chórze, niż chłopcy z kl. I-iej. Niewielka grupa badanych często bierze udział zarówno w kameralnych jak masowych koncertach i występach artystycznych. Jednak różnica jest sporadyczna, bowiem połowa starszych gimnazjalistów (zarówno chłopców jak i dziewcząt) przyznaje, że zdarza im się uczestniczyć w takiej formie kultury muzycznej. Widoczne różnice dotyczą też udziału w występach w filharmonii; starsi gimnazjaliści płci męskiej są bardziej aktywni niż ich młodszy koledzy i koleżanki.

Reasumując, płeć różnicuje udział w kulturze muzycznej w zakresie preferencji śpiewu i udziału w większych wydarzeniach muzycznych, podobnie jak i wiek. Chłopcy częściej biorą udział w zespołach

Tabela 2.

Rozkład respondentów ze względu na płeć

Płeć	Dziewczęta		Chłopcy		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
klasa I	14	50,0	16	50,0	30	50,0
klasa III	14	50,0	16	50,0	30	50,0
Razem	28	100,0	32	100,0	60	100,0

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3.

Formy udziału w kulturze muzycznej gimnazjalistów kl. I

Formy udziału w kulturze muzycznej	Częstotliwość udziału											
	bardzo często				często				rzadko			
	Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
udział w koncertach jako odbiorca	--	--	--	--	2	14,0	2	12,0	8	57,0	9	56,0
gram na instrumencie w zespole muzycznym	4	28,5	--	--	2	14,0	1	12,0	--	--	--	--
śpiewam z zespole muzycznym	2	14,0	--	--	--	--	--	--	--	--	1	6,0
śpiewam w chórze parafialnym	4	28,5	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
śpiewam w scholii	3	21,0	--	--	5	35,0	--	--	1	7,0	--	--
śpiewam w chórze szkolnym	12	85,0	1	6,0	--	--	1	6,0	--	--	1	6,0
uczęszczam na lekcje śpiewu	2	14,0	1	6,0	2	14,0	--	--	1	7,0	4	25,0
jeżdżę na koncerty do filharmonii	--	--	--	--	--	--	--	--	1	7,0	--	--
biorę udział w małych, kameralnych koncertach, recitalach	--	--	--	--	--	--	--	--	2	14,0	3	19,0
biorę udział w dużych koncertach, imprezach	2	14,0	2	12,0	2	14,0	2	12,0	3	21,0	6	37,0
słucham muzyki	14	100,0	15	93,0	14	100,0	1	6,0	--	--	--	--
chętnie chodzę na dyskoteki	8	57,0	7	43,0	6	42,0	4	25,0	--	--	2	12,0
uczęszczam do klubu muzycznego/wokalnego	2	14,0	--	--	--	--	--	--	--	--	1	7,0

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

muzycznych, orkiestrze dętej grając na instrumentach, dziewczęta częściej aktywizują się wokalnie w chórach i zespołach działających przy parafii i w klubach młodzieżowych. Chłopcy wykazują umiejętności gry na gitarze, perkusji, saksofonie, keyboardzie, dziewczęta zaś tylko na gitarze.

Formą kontaktu z muzyką, która jest charakterystyczna dla badanej grupy - jest słuchanie. Jest to umiejętność przystępna dla każdego i możliwa w sposób nieograniczony, dlatego też każdy z respondentów podkreśla tę wartość.

2. Rodzaj i częstotliwość słuchanej muzyki przez gimnazjalistów

Muzyka najczęściej jest pojmowana w kontekście przeżycia estetycznego, czyli jako piękny, choć niedookreślony sposób komunikacji pomiędzy twórcą, wykonawcą a odbiorcą i jej oddziaływanie

odczuwamy wszyscy. *Jednak ów powszechny zmysł estetyczny współczesnej młodzieży zostaje zawłaszczony przez utwory z mediów, których powstawanie ma przede wszystkim znaczenie komercyjne* [4, 5].

Istotnym i kolejnym więc problemem badawczym niniejszej pracy jest zdiagnozowanie, jaki rodzaj muzyki jest preferowany przez grupę badawczą. Respondenci mieli za zadanie wskazać tylko trzy rodzaje muzyki. Uzyskane wyniki zestawiono tabelarycznie.

Kolejnym krokiem analizy empirycznej jest określenie preferencji w zakresie słuchania muzyki przez gimnazjalistów z klasy III. Uzyskane wyniki przedstawiono poniżej.

Wnioski:

Wiek i płeć determinuje wybór gatunku

Formy udziału w kulturze muzycznej gimnazjalistów kl. III

Formy udziału w kulturze muzycznej	częstotliwość udziału											
	bardzo często				często				rzadko			
	Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
udział w koncertach jako odbiorca	--	--	2	12,0	8	57,0	4	25,0	5	35,0	6	37,0
gram na instrumencie w zespole muzycznym	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	12,0
śpiewam z zespole muzycznym	--	--	--	--	1	7,0	--	--	1	7,0	3	18,0
śpiewam w chórze parafialnym	--	--	--	--	5	35,0	3	18,0	--	--	--	--
śpiewam w scholii	1	7,0	--	--	6	42,0	3	18,0	2	14,0	--	--
śpiewam w chórze szkolnym	2	14,0	--	--	2	14,0	3	18,0	3	21,0	--	--
uczęszczam na lekcje śpiewu	2	14,0	--	--	1	7,0	2	12,0	3	21,0	--	--
jeżdżę na koncerty do filharmonii	--	--	--	--	--	--	--	--	3	21,0	3	18,0
biorę udział w małych, kameralnych koncertach, recitalach	1	7,0	--	--	1	7,0	2	12,0	5	35,0	1	7,0
biorę udział w dużych koncertach, imprezach	1	7,0	2	12,0	6	42,0	2	12,0	7	50,0	8	50,0
ślucham muzyki	14	100,0	16	100,0	--	--	--	--	--	--	--	--
chętnie chodzę na dyskoteki	5	35,0	6	37,0	4	28,5	3	18,0	3	21,0	2	12,0
uczęszczam do klubu muzycznego/wokalnego	1	7,0	1	6,0	--	--	1	6,0	3	21,0	1	6,0

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

muzycznego i częstotliwość słuchania ulubionej muzyki. Gimnazjaliści klas młodszych posiadają mniejszy repertuar gatunków muzycznych i rzadziej wybierają gatunki tzw. niszowe. Z kolei starsi respondenci wykazują wyższy poziom zainteresowania różnymi gatunkami, a ich reperatur nie ogranicza się tylko do muzyki popularnej rozrywkowej, można powiedzieć medialno-komercyjnej.

Znaczące różnice odnotowano w zakresie preferencji muzycznych dziewcząt, wśród młodszych koleżanek dominuje muzyka popularna, a przede wszystkim taneczna i rockowa, starsze - dokonują już bardziej świadomych wyborów, wskazując takie gatunki jak: hip-hop, rap, reggae, blues, techno, muzyka operowa, klasyczna, gospel.

3. Środowisko rodzinne a kultura muzyczna badanych

Bardzo istotnym miejscem rozwijania i kształtowania kultury muzycznej jest środowisko rodzinne. Rodzice są pierwszymi osobami, które wywierają ogromny wpływ na kształtowanie zainteresowań dzieci, pielęgnują zadatki muzyczne i organizują czas w sposób, jaki zostanie przez nich samych zaakceptowany. Dlatego też ważnym obszarem do zdiagnozowania jest, czy rodzina gimnazjalistów w znaczący sposób wpływa na ich kulturę muzyczną. Uzyskane opinie badanych zestawiono w poniżej tabeli.

Wnioski:

Słuchanie muzyki i rodzinny śpiew jest najczęstszą formą inspirowania i angażowania młodych ludzi do udziału w kultywowaniu sztuki muzycznej. Tylko nieliczni rodzice zachęcają swoje dzieci do słuchania konkretnego stylu muzycznego, a jeszcze mniejsza grupa rodziców zachęca, bądź zachęcała młodzież do

Tabela 5.

Częstotliwość i rodzaj słuchania muzyki przez gimnazjalistów kl. I.

Rodzaj muzyki słuchanej	Częstotliwość słuchania											
	codziennie				często				rzadko			
	Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
rock and roll	1	7,0	7	43,0	3	21,0	1	6,0	1	7,0	--	--
pop	10	71,0	10	62,0	3	21,0	2	12,0	--	--	--	--
techno	--	--	6	37,0	--	--	--	--	--	--	--	--
hip-hop, rap	3	21,0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
reggae	--	--	11	68,0	7	50,0	1	6,0	--	--	1	6,0
metal (i inne gatunki metalu)	--	--	--	--	--	--	1	6,0	2	14,0	1	6,0
disco	2	14,0	3	19,0	2	14,0	--	--	1	7,0	--	--
muzyka elektroniczna	--	--	1	6,0	--	--	1	6,0	--	--	--	--
muzyka taneczna	2	14,0	--	--	4	28,5	1	6,0	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

nauki gry na instrumentach. Muzyka towarzyszy rodzinie badanych w codziennym funkcjonowaniu, można więc przypuszczać, że jest to najczęściej słuchana muzyka przez radio bądź przekaz telewizyjny. Na koncerty częściej są zabierane dziewczęta niż chłopcy, z kolei chłopcy częściej uczestniczą w występach teatralnych. Budujący jest jednak fakt, iż zdaniem połowy dziewcząt rodzinne śpiewanie jest kultywowane w ich domach rodzinnych. Należy przypuszczać, że taka forma muzykowania jest dominująca podczas rodzinnych uroczystości, świąt i spotkań i biesiadowania.

Z kolei wyniki, jaki wpływ wywarli rodzice na trzecioklasistów w zakresie motywującym do muzyki, przedstawia tabela poniżej

Wnioski:

Gimnazjaliści przyznają, że w ich domu muzyka jest stałym towarzyszem dnia codziennego, często też kultywowany jest rodzinny śpiew. Dziewczęta zdecydowanie częściej zauważają fakt wspólnego muzykowania i śpiewania rodzinnego, chłopcy raczej nie chcą się na ten temat wypowiadać. Jednak w niewielkiej grupie badanych występują sytuacje, w których rodzice dbają o zdolności w zakresie sztuki muzycznej swoich dzieci, choć rzadko zachęcają je do śpiewania i nauki gry na instrumentach.

Przeszło 25% gimnazjalistów bierze udział wraz z rodzicami w koncertach i występach artystycznych, rzadziej zaś w przedstawieniach teatralnych i blisko 20% badanych czerpie przykład z preferencji muzycznych swoich rodziców (rzadko zachęceni są do słuchania muzyki). Nikt spośród badanych nie wskazał, że wraz z rodzicami brał udział w

muzycznych wydarzeniach w filharmonii. Respondenci, którzy we wcześniejszych odpowiedziach wskazali swój udział w imprezie muzycznej w filharmonii z pewnością pojechali tam z innymi osobami towarzyszącymi.

Podsumowanie i postulaty pedagogiczne

Udział w kulturze młodzieży jest ważnym aspektem obrazującym całokształt wychowania estetycznego, procesu socjalizacji, wychowania czy zaspokajania potrzeb wyższych. Podjęta problematyka oscyluje wokół gimnazjalistów wiejskich, którzy funkcjonują z dala od dużych ośrodków kultury i nauki, a aspiracje z tego właśnie względu są zawężone do minimalnego ich udziału w kulturze muzycznej.

Uzyskane wyniki badań wskazują, iż płeć i wiek determinują udział w kulturze muzycznej, a oczekiwania młodzieży wobec zajęć i oferty szkoły zwiększają się wraz z wiekiem. Repertuar edukacji muzycznej w szkole jest zadowalający, ale tylko dla pierwszoklasistów, starsi gimnazjaliści oczekują większego poziomu inspiracji i form, w których mogliby brać udział. Z kolei środowisko rodzinne badanych w niskim stopniu rozwija zainteresowania sztuką muzyczną, rodzice rzadko wspólnie z dziećmi biorą udział w koncertach, występach artystycznych czy przedstawieniach teatralnych, rzadko też zachęcają badanych do słuchania określonego rodzaju muzyki. Nikt z badanych nie uczestniczył wraz z rodzicami w wydarzeniach muzycznych w filharmonii.

Młodzież zazwyczaj sama wybiera i dobiera sobie repertuar do słuchania, młodszy najczęściej wybierają muzykę odtwarzaną i serwowaną przez media: tj.

Tabela 6.

Częstotliwość i rodzaj słuchania muzyki przez gimnazjalistów kl. III.

Rodzaj muzyki	częstotliwość słuchania											
	codziennie				często				rzadko			
	Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16		Dz N=14		Ch N=16	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Blues	--	--	--	--	--	--	--	--	1	7,0	--	--
rock and roll	3	21,0	2	14,0	4	28,5	2	14,0	--	--	1	6,0
Pop	5	35,0	5	31,0	5	35,0	2	14,0	--	--	1	6,0
Techno	1	7,0	2	14,0	1	7,0	3	18,0	1	7,0	1	6,0
muzyka klasyczna	--	--	--	--	--	--	--	--	1	7,0	--	--
hip-hop, rap	1	7,0	4	25,0	3	21,0	2	14,0	1	7,0	1	6,0
Reggae	--	--	1	6,0	3	21,0	1	6,0	--	--	--	--
metal (i inne gatunki)	1	7,0	1	6,0	1	7,0	--	--	--	--	--	--
muzyka operowa	--	--	--	--	1	7,0	--	--	--	--	--	--
Disco	--	--	3	18,0	3	21,0	6	37,0	1	7,0	--	--
muzyka elektroniczna	--	--	1	6,0	--	--	--	--	2	14,0	--	--
Soul	--	--	--	--	1	7,0	--	--	--	--	--	--
muzyka taneczna	--	--	1	6,0	--	--	--	--	--	--	--	--
muzyka religijna (np. gospel)	--	--	--	--	1	7,0	1	6,0	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

Tabela 7.

Kultura muzyczna rodzin badanych gimnazjalistów kl. I

Determinanty rodzinne	Dziewczęta		Chłopcy	
	N= 14	%	N=16	%
zachęcanie uczniów przez rodziców do słuchania muzyki	2	12,0	3	18,0
słuchanie muzyki przez rodziców	12	85,0	14	87,5
częsty śpiew w domu rodzinnym	9	64,0	2	12,0
inspirowanie uczniów do śpiewu i gry na instrumentach	4	28,5	--	--
rodzinny udział w koncertach, recitalach	4	28,5	2	12,0
udział w występach teatralnych	1	7,0	5	31,0
muzyka jako tradycja rodzinna	2	12,0	2	12,0

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

muzyka popularna i disco, zaś starsi (trzecioklasiści) próbują innych gatunków muzyki np. techno, metal, muzyka elektroniczna, niewielka grupa wskazała: muzykę operową, klasyczną, soul, czy gospel.

Badana młodzież wykazuje znaczne zainteresowanie śpiewem, jednak zdecydowanie jest to domena dziewcząt niż chłopców (dziewczęta częściej biorą udział w formach wokalnych tj. 57%, chłopców - 18%). Szkoła medyczna rozwija możliwości wokalne swoich uczniów, jednak najczęściej są to formy

chóralne i zespołowe (rzadko solowe i duetowe). Na ten wynik składa się preferencja gimnazjum, w którym funkcjonuje chór *Medyckie Słowiki*, a występy młodzieży często organizowane są przy okazji świąt, uroczystości kościelnych, państwowych oraz okazjonalnych. Wartością dodaną jest udział niewielkiej grupy badanych (12% dziewcząt) w zespole wokalnym działającym przy V Batalionie Strzelców Podhalańskich, prowadzonym przez animatora kultury i teatrologa w Przemyślu.

Tabela 8.

Kultura muzyczna rodzin badanych gimnazjalistów kl. III

Determinanty rodzinne	Dziewczęta		Chłopcy	
	N= 14	%	N=16	%
zachęcanie uczniów przez rodziców do słuchania muzyki	3	21,0	2	12,0
słuchanie muzyki przez rodziców	12	85,0	13	81,0
częsty śpiew w domu rodzinnym	8	57,0	--	--
inspirowanie uczniów do śpiewu i gry na instrumentach	3	21,0	2	12,0
rodzinny udział w koncertach, recitalach	4	28,5	4	25,0
udział w występach teatralnych	2	14,0	3	18,0
muzyka jako tradycja rodzinna	4	28,5	1	6,0

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru

Interesujące wyniki przedstawiają się w zakresie udziału w kameralnych i masowych koncertach, recitalach i występach muzycznych. Dziewczęta częściej biorą udział w małych, kameralnych występach muzycznych (35%), chłopcy rzadziej (7%). Z kolei w masowych, dużych występach artystycznych deklaruje udział połowa badanych - zarówno dziewcząt jak i chłopców.

Podsumowując uzyskane wyniki należy sformułować postulaty pedagogiczne, które przedstawiają się następująco:

- Nauczyciel muzyki w gimnazjum powinien diagnozować potrzeby uczniów w zakresie sztuki muzycznej;

- Ponadto nauczyciel powinien organizować diagnozę preferencji i uzdolnień muzycznych uczniów;

- Organizowane działania w zakresie kultury muzycznej powinny podlegać ewaluacji w celu zmodyfikowania planu kształcenia i rozwoju zainteresowań muzycznych gimnazjalistów;

- Szkoła powinna wyposażyć salę muzyczną w niezbędne instrumenty np. perkusyjne oraz flety i pianino;

- Nauczyciel muzyki powinien organizować wyjazdy na koncerty kameralne oraz wydarzenia muzyczne oraz przynajmniej dwa razy w roku do Filharmonii Podkarpackiej;

- Szkoła powinna promować sztukę muzyczną na wyższym poziomie, dbając nie tylko o formy wokalne ale i też zespołowe i instrumentalne;

- Gimnazjaliści powinni mieć większy wpływ na rozwój własnych zainteresowań muzycznych.

Bibliografia

1. Dahlhaus C., *Estetyka muzyki*, Warszawa. 2014.
2. Jedlewska B., *Animatorzy kultury wobec wyzwań edukacyjnych*, Lublin, 2003.
3. Kamińska B., *Kompetencje wokalne dzieci i*

młodzieży – ich poziom, rozwój i uwarunkowania, Warszawa, 1997.

4. Knapik M., W. A. Sacher, *Edukacyjny aspekt uczestnictwa w kulturze muzycznej*, Bielsko-Biała, 2007.

5. Konaszkiewicz Z., *Fenomen polskiej edukacji muzycznej [w:] Konteksty kształcenia muzycznego*, Nr 1, 2014.

6. Konaszkiewicz Z., *Twórcze uczestnictwo młodzieży w kulturze muzycznej [w:] Kształtowanie kultury muzycznej w szkole i środowisku pozaszkolnym, (materiały z sympozjum zorganizowanego w Bydgoszczy w dn. 24-26.01 1980r.)* Bydgoszcz, 1980.

7. Lewandowska-Kidoń T., *Muzykoterapia w pracy z dziećmi i młodzieżą [w:] Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela*, pod. red. D. Wosik-Kawala i T. Zubrzycka-Maciąg, Kraków, 2013.

8. Ławrowska R., *Rytm, muzyka, taniec w edukacji dziecka [w:] Edukacyjny aspekt uczestnictwa w kulturze muzycznej*, pod. red. M. Knapik, W. A. Sacher, Bielsko-Biała, 2007.

9. Manturzevska M., *Przebieg życia muzyka w świetle badań biograficznych [w:] Wybrane zagadnienia psychologii muzyki*, pod. red. M. Manturzevskiej, H. Kotarskiej, Warszawa 1990.

10. Sacher W., *Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego*. Kraków, 2012.

11. Sieńczewska M., D. Sobierańska, M. Radwańska, *Edukacja artystyczna w edukacji najmłodszych uczniów szkoły podstawowej*, Warszawa, 2015.

12. Suchodolski B. *Pedagogika [w:] Encyklopedia pedagogiczna*, pod. red. W. Pomykała, Warszawa, 1993.

13. Weiner A. *Kompetencje muzyczne dzieci w młodszym wieku szkolnym, Determinanty, zależności, perspektywy rozwoju*, Lublin, 2010.

14. Wierszyłowski J. *Specyfika pedagogiki muzycznej*, Warszawa, 1977.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2017